

FANGERA

FANG, FANG, FANG

Language family: Niger-Congo, Atlantic-Congo, Volta-Congo, Benue-Congo, Bantoid, Southern, Narrow Bantu, Northwest, A, Yaunde-Fang (A.70).

Language codes:

ISO 639-1 -

ISO 639-2 fan

ISO 639-3 fan

Glottolog: fang1246.

Guthrie code: A. 75,751.

Beste izen batzuk (autoglotonimoa: pangwe):

fang [FNG] hizk. Gabon; baita Ekuatore Ginea, Kamerun, Kongo, Sao Tome eta Printze ere.

fang dial fang [FNG].

pahouin alt fang [FNG].

pamue alt fang [FNG].

EKUATORE GINEA

fang (pamue, pahouin) [FNG] 350.000 edo gehiago hiztun, populazioaren % 75 (1995), barnealdean. Niger-Congo, Atlantic-Congo, Volta-Congo, Benue-Congo, Bantoid, Southern, Narrow Bantu, Northwest, A, Yaunde-Fang (A.70). Dialektoak: make, ntum (ntumu). Talde etnikoak okak eta ntumu dira; “junglako gerlariak” bezala dira ezagunak; ehiztari eta uztabiltzaile nomadak. Ikus sarrera nagusia Gabonen.

GABON

fang (pamue, pahouin) [FNG] 427.000 hiztun (1993, Johnstone), populazioaren % 29 (1982, Barrett); herrialde guztietako populazio osoa 858.000. Ipar-mendebaldea, Estuary eta Woleu-Ntem Probintziak. Halaber mintzatua Ekuatore Ginea, Kamerun, Kongo, Sao Tome eta Printzen ere. Niger-Congo, Atlantic-Congo, Volta-Congo, Benue-Congo, Bantoid, Southern, Narrow Bantu,

Northwest, A, Yaunde-Fang (A.70). Dialektoak: make, ntum, ogowe. Bulueraren hurbilekoa.

KAMERUN

fang (pamue, pahouin) [FNG] 67.800 hiztun (1982, SIL). Dja-and-Lobo Dibisioa (hego Djoum) eta Ntem Dibisioaren hego-ekialdearen parte bat (hego Mvangan), Lolodorf eta Kribi, Ocean Dibisioa, Hegoaldeko probintzia. Niger-Congo, Atlantic-Congo, Volta-Congo, Benue-Congo, Bantoid, Southern, Narrow Bantu, Northwest, A, Yaunde-Fang (A.70). Dialektoak: fang (okak), mvae (mvan, mvay), ntoumou (ntumu). Ulergarria bulua eta ewondoerarekin eta baita betiera hizkuntz taldeko parte batekin ere. Ikus sarrera nagusia Gabonen.

KONGO

fang (pamue, pahouin) [FNG] gutxi batzuk. Ipar-mendebalde muturrean eremu txiki bat. Niger-Congo, Atlantic-Congo, Volta-Congo, Benue-Congo, Bantoid, Southern, Narrow Bantu, Northwest, A, Yaunde-Fang (A.70). Dialektoak: make, ntum, ogowe. Bulueraren hurbil. Ikus sarrera nagusia Gabonen.

Hizkuntza / lengua: fangera / fang / fang / fang.

Hiztunak / hablantes (2001): 900.000 ama-hizkuntza dutenak; 930.000 behikular bezala (Rafael del Moral).

Herrialdea / país: Gabon (440.000), Ekuatore-Ginea (390.000), Kamerun, Kongo, Sao Tome eta Principe (Rafael del Moral).

HISTORIA. Familia bantuko hizkun-tza nigero-kongoarra, halaber deitua ere *fangüe*, *fangwe* edota baita ere *mpangwe* (hizkuntza bantuen ezaugarria den aurrizkiarekin eta $f > p$ mutazioarekin), Gabongo hiribura den Libreville eta inguruko eskualdekoa berez. *Yaunde'*

HISTORIA. Lengua nigero-congolesa de la familia bantú, también llamada *fangüe*, *fangwe* o incluso *mpangwe* (con el prefijo de clase de lenguas bantúes y la mutación de $f > p$), propia de la capital de Gabón, Libreville y su región. Es cercana al *yaundé*. Es también cercano a bulu.

hizkuntzaren hurbilekoa. Buluera ere hurbila du.

HIZKUNTZA. Ezaugarri nagusiak.

Fonetika. **A)** Irekiak eta itxiak diren bokalez aberatsa eta halaber kontsonantez, hauetan ugariak izanik belarrak eta sudurkariak. **B)** Hiru tonu bereizten ditu: baxua, ertaina eta garaia.

Morfosintaxia. **A)** Sustantiboak hiru motatan ditu antolatuak eta beste hizkuntza bantuek ez bezala, adjektibo epitetoa izenaren aurrean jartzen du. **B)** Aditz denborak hitz laguntzailez daude markatuak. **C)** Fangeraz lehenengo 10 zenbakiak hurrengoak dira: *fokh/-boré* (1), *-bè* (2), *-lal* (3), *-né* (4), *-tan* (5), *-samé* (6), *nžañ gwal* (7), *oñwam* (8), *ébul* (9), *awôm* (10).

Idazkera. Latindar alfabetoa hainbat zeinu berezirekin.

LENGUA. Principales características.

Fonética. **A)** Lengua rica en vocales, en las que distingue abiertas y cerradas, y en consonantes, en las que son frecuentes las guturales y las nasales. **B)** Distingue 3 tonos: bajo, medio y alto.

Morfosintaxis. **A)** Organiza los nombres en siete clases nominales y a diferencia de otras lenguas bantúes, el adjetivo epíteto se coloca antes del nombre. **B)** Los tiempos de los verbos vienen marcados mediante palabras auxiliares. **C)** Los 10 primeros números en fang son: *fokh/-boré* (1), *-bè* (2), *-lal* (3), *-né* (4), *-tan* (5), *-samé* (6), *nžañ gwal* (7), *oñwam* (8), *ébul* (9), *awôm* (10).

Escritura. Alfabeto latino con algunos signos especiales.

GRAMATIKAK, METODOAK, ESKULIBURUAK

GRAMÁTICA FANG, R.P. Salvador Ndongo Esono, Instituto de Estudios Africanos, 22x15,5, 110 or., Madrid, **1989**.

PARLONS FANG, Culture eta langue des fang du Gabon et d'ailleurs, Cyriaque Simon-Pierre Akomo-Zogue, L'Harmattan, gramatika eta hiztegia, 21x13,5 295 or., Paris, **2010**.

HIZTEGIAK, LEXIKOAK

CASTELLANO-FANG-EUSKERA, Lorenzo Bacale Andeme, 19x13,
113 or., San Sebastián, **1987**.

CASTELLANO-FANG-CATALÀ, Lorenzo Bacale Andeme, 21x15,5,
252 or., Huesca, **1999**.

Parlons fang liburuaren sinopsia:

Dans le souci de perpétuer et de transmettre la culture et la langue fang aux générations futures, cet ouvrage est une modeste contribution de sa grammaire, son vocabulaire et ses expressions courantes. Il ne prétend aucunement faire la synthèse de tout le vocabulaire fang, néanmoins, il peut se prévaloir d'être un manuel pratique et utile à l'apprentissage de cette langue. Considérée comme première du genre en pays fang, cette œuvre a su réunir, dans le temps, culture et langue fang afin de relever le défi de la nouvelle génération des Fangs, qui consiste à préserver leur patrimoine culturel autant que les outils qui leur permettent de s'exprimer quotidiennement. Les lecteurs y trouveront peut-être des réponses aux questions fondamentales de cette culture de façon générale. La langue utilisée dans ce manuel fait la symbiose des parlers fang de la Guinée-Équatoriale, du Cameroun, du Gabon et du Congo.